

На основі аналізу учебника М.Гринченко „Наша рідна мова” охарактеризовані його структура, содержание и принципи

Ключові слова: М.Гринченко, учебник „Наша рідна мова”, содержание, структура, принципи.

Summary

M.V.Lashko

Maria Grinchenko's „Nasha Ridna Mova” text book: structure, content, principles

On the basis of the analysis of Maria Grinchenko's „Nasha Ridna Mova” its structure, content and principles are characterized.

Key words: Maria Grinchenko, text book „Nasha Ridna Mova”, structure, content, principles.

Дата надходження статті: „15” березня 2012 р.

УДК 372.8:378:811

Н.В.ЛЕВИЦЬКА,

викладач

(м.Хмельницький)

Реформування професійної підготовки перекладачів в Німеччині на основі Болонського процесу

В статті розглядаються особливості реформування професійної підготовки перекладачів в Німеччині в умовах реалізації Болонського процесу та аналізуються навчальні перекладацькі програми в університетах Німеччини.

Ключові слова: професійна підготовка, перекладач, навчальна програма, , ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень) „бакалавр”, „магістр”.

Постановка проблеми в загальному вигляді... У 2005 р. Україна підписала Болонську Декларацію, тому інтеграція в єдиний Європейський освітній простір є на сьогодні основним напрямом діяльності вищої освіти нашої країни. Приєднання України до Болонського процесу, що спрямований на перетворення Європи на найбільш конкурентоспроможний і розвинутий освітній простір у світі, надає нашій країні можливості поглибити відносини з європейськими державами. Вивчення, узагальнення та адаптація провідного досвіду європейських країн у цій галузі надасть нашій країні змогу ефективно впроваджувати основні принципи побудови європейського простору освіти. Це сприятиме розвитку й збагаченню вітчизняної системи професійної підготовки перекладачів, дозволить уникнути повторення помилок та надасть можливість розкрити нові підходи до вирішення низки проблем.

Аналіз досліджень і публікацій... Питання реформування вищої освіти Німеччини є актуальними для німецьких дослідників і знайшло свій відбиток у низці публікацій Петера Векса, Олівера Маасена, Ханс Лайнера Фрідріха, Анке Ханфт та Ізабелль Мюскенс. Часткове вирішення проблеми підготовки перекладачів ґрунтується на працях В.Н.Комісарова, І.С.Алексеевої, І.І.Халеевої, Л.К.Латишева, А.Л.Семенова, В.І.Провоторова, А.П.Чужакіна та ін. Але аналіз наукової літератури показує, що власне проблема професійної підготовки майбутніх перекладачів не набула необхідного теоретичного та методичного вирішення.

Становлення вищої професійної освіти у Європі досліджували Н.В.Абашкіна, Н.М.Бідюк, Т.І.Вакуленко, В.А.Гаманюк, Л.І.Зязюн, О.Ю.Кузнецова, О.Ю.Леонтєва, А.В.Парінов, Л.П.Пуховська, Н.Ф.Яцишин та інші. Але поза увагою залишилися питання професійно-педагогічної підготовки майбутніх перекладачів в університетах Німеччини .

Формулювання цілей статті... Мета цієї статті – висвітлити проблеми реформування вищої перекладацької освіти в Німеччині в умовах реалізації Болонського процесу, проаналізувати особливості організації програм професійної підготовки перекладачів у провідних навчальних закладах Німеччини, виділити позитивні аспекти зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу... Реформування освіти в Україні, що є частиною загальноєвропейських освітніх перетворень, передбачає усунення недоліків системи освіти попередніх років, одним з яких була слабка мовна підготовка фахівців. В Україні у вищій школі традиційно з десятиліття в десятиліття в одному і тому ж скромному обсязі та в цілому за незмінною програмою навчають перекладу на двох рівнях. Перший – спеціальність „переклад”, підготовка професійних перекладачів у галузі письмового та усного перекладу в університетах та інститутах іноземних мов. Другий вид – переклад як метод навчання і засіб контролю у викладанні іноземних мов – має місце на

факультетах іноземних мов педагогічних інститутів і університетів. Практика ця зберігається в цілому і сьогодні.

Але сучасному суспільству на шляху інтеграції до європейського культурного, політичного та економічного простору потрібні кваліфіковані перекладачі, які не тільки мають високий рівень професійної компетенції, але й риси самостійної та внутрішньо мобільної особистості. Впровадження нової Концепції організації підготовки перекладачів в Україні суттєво вплине на процес професійної підготовки перекладачів у вищих навчальних закладах. Перехід до двоступеневої системи освіти з освітньо-кваліфікаційними рівнями „бакалавр” та „магістр” створить необхідність перегляду та корегування навчальних програм підготовки фахівців і перекладацьких спеціальностей.

Німеччина як країна, яка завжди була і залишається рушієм інтеграційних процесів у Європі, є третьою державою у світі за економічною потужністю та країною з однією із кращих у світі системою вищої освіти, варта детального вивчення теоретичного та практичного надбання у галузі підготовки перекладачів. Огляд розвитку програм підготовки фахівців у сфері перекладу в університетах Німеччини та детальний аналіз ситуації на сучасному етапі їх функціонування сприяли б розв'язанню проблеми удосконалення програм та технологій навчання перекладачів в Україні.

Болонський процес є на сьогодні досить актуальною темою для дискусій та досліджень. Про активне входження Німеччини до Болонського простору вищої освіти свідчать матеріали та документи, що висвітлюють різні аспекти цього процесу. В першу чергу, це друковані та електронні матеріали Конференції ректорів ВНЗ

Німеччини (HRK), Міністерства освіти та науки (BMBWF), Наукової Ради (Wissenschaftsrat), Постійної конференції міністрів освіти і культури земель (KMK). Особливу цінність становлять збірники статистичних документів, з допомогою яких можна простежити кількісні наслідки реформ.

Хоча Німеччина є одним із ініціаторів й активних учасників процесу європейської інтеграції в галузі освіти, країна досить обережно реформує власну систему вищої освіти в умовах Болонського процесу, прагнучи зберегти свої національні освітні традиції. Реформаційні процеси в Німеччині, спрямовані на підвищення якості та конкурентоспроможності її вищої освіти у світі та розширення мобільності студентського та викладацького складу, дали вже певні результати. У 1998 р. в Рамковий закон про вищу освіту були внесені зміни, які закріпили мінімум необхідних вимог для реалізації Болонської декларації, надавши їм статус таких, що доповнюють національну освітню систему. Тим самим, вищим навчальним закладам Німеччини було надане право вибору системи підготовки студентів, як за класичним німецьким, так і за новим європейським варіантом підготовки бакалаврів та магістрів. Ще нещодавно в німецьких університетах існувало паралельно дві структури навчання перекладачів: нова дворівнева система бакалавр-магістр, а також навчальна програма, що завершується отриманням диплома спеціаліста або магістра. Процес реформування вищої перекладацької освіти завершено в 2010 році згідно Болонської декларації і в Німеччині сьогодні існує лише нова дворівнева система.

Варто зазначити, що в Німеччині до Болонського процесу вже існував певний поділ на різні форми завершення вищої освіти. Навчальні програми, що завершувалися здобуттям диплома спеціаліста поділялися на два цикли: початковий та основний. Початковий цикл передбачав лекції та семінари з таких дисциплін як рідна мова, іноземні перша та друга мови, культурологія, мовознавство, перекладознавство, немовні додаткові дисципліни, та предмет на вибір (наприклад, третя іноземна мова). Навчання на основному циклі передбачало поглиблене вивчення дисциплін, які вивчалися на першому етапі. Отже, основною метою навчання майбутніх перекладачів було надання загальної перекладацької компетенції з невеликим спеціалізованим нахилом, здебільшого в галузі перекладознавства та економіки. Винятком був напрям підготовки „Технічний переклад” в університеті Гіндесхайма, на якому навчання передбачало надання вузькоспеціалізованої перекладацької компетенції в галузі технічного перекладу. В цілому, існувала певна подібність між програмами в різних університетах, хоча зміст і форми навчання частково відрізнялися.

Наразі основним завданням, що постало перед країною, є пристосування національної системи освіти до загальноприйнятої європейської. Новим для вищої освіти Німеччини стало запровадження ступеня бакалавра та магістра (майстра) у загальноєвропейському розумінні, яке стикається з низкою проблем та супроводжується дискусіями в самій країні. У вищій школі Німеччини відбуваються структурні зміни, розробка та апробація нових підходів, моделей, технологій підготовки майбутніх фахівців, зокрема перекладачів. При впровадженні нової дворівневої системи панувала думка, що подібність програм та змісту навчання на перекладацьких спеціальностях, що існувала на дипломних спеціальностях, зникне і тому домовленість між вузами в галузі перекладацьких спеціальностей стала необхідною. У зв'язку з цим вже понад 20 років, двічі на рік відбувається засідання комітету з координації практики та навчання, яке присвячується практикоорієнтованій реформі на перекладацьких спеціальностях. Цей форум надає можливості представникам усіх вузів регулярно

зустрічатися і обмінюватися набутиим досвідом. Таким чином досягається бажане узгодження та єдність між перекладацькими спеціальностями різних університетів.

У Німеччині підготовка перекладачів здійснюється за програмами загального та галузевого спрямування на базі багатьох вищих навчальних закладів. Висококваліфікованих перекладачів готують у вісьмох університетах Німеччини: університети Берліна, Бонна, Гельдейберга, Лейпціга, Гіндесгайма, Майнц-Гермесхайма, Саарбрюкена. В кожному з цих університетів є можливість обрати спеціальність з послідовним здобуттям ступенів (освітньо-кваліфікаційних рівнів) бакалавра, магістра та непослідовну, за якою бакалаврські та магістерські програми є незалежними одна від одної.

Оскільки загальна тривалість навчання не повинна переважати 5 років, термін навчання на послідовних бакалаврських спеціальностях складає 6 семестрів, а на магістерських – 4 семестри. Термін навчання на непослідовних бакалаврських спеціальностях складає 6, 7 або 8 семестрів, а на магістерських – 4, 3 або 2 семестри. Існують бакалаврські спеціальності, які надають загальну перекладацьку компетенцію і ті, які передбачають лише навчання загальної сенсибілізації з проблем міжкультурної комунікації та інтенсивну мовну підготовку. Після здобуття диплома бакалавра на непослідовних спеціальностях випускники випробовують декілька років свої теоретичні знання на практиці, а потім повертаються на навчання, щоб здобути подальшу кваліфікацію чи перекваліфікуватися.

Назви спеціальностей співпадають лише в області усного перекладу – всі 5 спеціальностей носять назву „Конференційний переклад” (Konferenzdolmetschen) і пропонуються лише як магістерські спеціальності. Спеціальності в області письмового перекладу не мають такої єдності, вони називаються в кожному університеті по-різному: „Міжкультурна / або багатомовна комунікація”, „Технічний переклад / або технічна комунікація”, „Перекладознавство / або транслатологія”. Але для досягнення високої мобільності студентів, що є вимогою Болонської декларації, бакалаврські перекладацькі спеціальності в Німеччині мають подібні навчальні плани та програми. У всіх вищих навчальних закладах студенти обирають як правило 2 іноземні мови (B-Sprache та C-Sprache) і один предмет спеціалізації. Залежно від університету на вибір пропонуються різні мови як головний предмет. Наприклад, в університеті Гіндесхайм на факультеті „Міжнародна комунікація та переклад” пропонується три мови на вибір: англійська, французька та іспанська, а в університеті Гермесхайм на факультеті „Мова, культура, мистецтво” надається 12 мов на вибір. Як фахові предмети на вибір пропонуються зазвичай інформатика, медицина, правознавство, економіка, техніка. Бакалаврські програми спрямовані на розвиток навичок усного та писемного мовлення, ознайомлення з культурою та літературою країни, мова якої вивчається. Студенти також опановують граматику, літературну творчість, особливості усного спілкування іноземною мовою. Тобто, студенти набувають основну мовну та комунікативну компетенції. При складанні навчальних планів на бакалаврських спеціальностях було враховано те, що більшість випускників даних спеціальностей під час їхньої професійної діяльності будуть потребувати знань, умінь і навичок не лише з перекладацької компетенції, а й з міжкультурної, мовної, комунікативної компетенції. Тому нові бакалаврські спеціальності не просто перейняли навчальні плани та зміст колишніх дипломних спеціальностей, а й впровадили нові навчальні предмети (наприклад: репродукція тексту, проектний менеджмент). Але незважаючи на те, що бакалаврські спеціальності передбачають насамперед підготовку кваліфікованих перекладачів, що є повністю готовими до професійної діяльності, вони є першою сходинкою на шляху до вузькоспеціалізованого профільного навчання в магістратурі. Для вступу до магістратури є обов'язковим не лише отримання ступеня бакалавра в галузі перекладу, а й складання вступного іспиту, що підвищує рівень магістерської перекладацької освіти.

Характерною ознакою незалежних магістерських спеціальностей є їх профільна спеціалізація. Вони спрямовані на задоволення конкретних потреб ринку перекладацьких послуг і передбачають наявність спеціалізованих дисциплін, що дають змогу додатково отримати необхідні знання у сфері майбутньої професійної діяльності. В той самий час магістерські програми мають прикладний або науково-дослідний нахил. Магістерські спеціальності з науково-дослідним нахилом готують майбутніх науковців у галузі перекладу, а на спеціальностях прикладного характеру готують висококваліфікованих фахівців у галузі професійного перекладу. Програми підготовки магістрів у галузі перекладу за різними спеціальностями, здебільшого, передбачають два етапи навчання. Перший етап навчального процесу включає загальні дисципліни (як правило, основи письмового та усного перекладу). На другому етапі має місце спеціалізація дисциплін залежно від обраного напрямку підготовки.

Підготовка перекладачів не обмежується вивченням теоретичних аспектів перекладознавства та безпосередньо практикою перекладу. Тому навчальні програми підготовки фахівців часто включають дисципліни, що дають можливість студентам ознайомитись з особливостями функціонування програмного забезпечення, задіяного у процесі комп'ютерного перекладу текстів. Великого значення

надають розвитку навичок роботи з термінологічними базами даних, електронними глосаріями та документами.

Висновки... Підсумовуючи вище сказане слід зазначити, що основною метою освітньої політики Німеччини в галузі професійної підготовки перекладачів є досягнення узгодження та спорідненості програм, змісту навчання на перекладацьких спеціальностях. Важливим досягненням Німеччини є створення спеціального комітету з питань реформування професійної підготовки перекладачів, що дає змогу провідним вищим навчальним закладам обмінюватися набутим досвідом. Позитивним моментом в реформуванні вищої перекладацької освіти в Німеччині є впровадження нових навчальних предметів та розвиток вмінь застосування комп'ютерної техніки під час професійної діяльності. Для України важливо переглянути навчальні програми підготовки перекладачів з урахуванням світових тенденцій до спеціалізації перекладацької діяльності та максимально ефективно використати позитивні аспекти зарубіжного досвіду функціонування системи підготовки фахівців з освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр, магістр.

Список використаних джерел та літератури:

1. Отрощенко Л. С. Реформування вищої освіти Німеччини у контексті Болонського процесу / Л. С. Отрощенко // Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. Наукові праці. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк, 2009. – Вип. 5 (155). – С. 62–66.
2. Полупанова Е. Інновації в вищому освітньому середовищі західних країн : організаційний рівень / Е. Полупанова // Alma Mater. – 2005. – № 3. – С. 35.
3. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : 07.10.2011 : <<http://uk.wikipedia.org>>. – Загол. з екрану. – Мова українська.
4. Mayer F. Konzeptionelle Ausgestaltung der Ausbildung der Dolmetschern und Übersetzern [Електронний ресурс] / Mayer F. – Режим доступу : 20.10.2011 : <http://www.transforum.de/download/Mayer_BA-MA_in_Europa.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова німецька.
5. Stoll K.-H. Der Bologna-Prozess im Bereich Übersetzen und Dolmetschen [Електронний ресурс] / Stoll K.-H. – Режим доступу : 21.11.2011 : http://www.fachportal-paedagogik.de/.../fis_set.ht. – Загол. з екрану. – Мова німецька.

Анотація

N.V. Levyts'ka

Реформирование профессиональной подготовки переводчиков в Германии на основе Болонского процесса

В статье рассматриваются особенности реформирования профессиональной подготовки переводчиков в условиях реализации Болонского процесса и анализируются учебные переводческие программы в университетах Германии

Ключевые слова: профессиональная подготовка, переводчик, учебная программа, степень (образовательно-квалификационный уровень) „бакалавр”, „магистр”.

Summary

N.V. Levyts'ka

Reforming of Professional Translator Training in Germany on the Basis of Bologna Process

The article deals with the peculiarities of reforming of professional translator training under the conditions of Bologna Process, and training programs for translators in the Universities of Germany are analyzed.

Key words: professional training, translator, educational program, degree (education-qualificational level) "Bachelor", "Master".

Дата надходження статті: „7” березня 2012 р.

УДК 378.147:517

Г.О.ЛИСАК,

кандидат педагогічних наук

(м.Хмельницький)

Використання інформаційних технологій в організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови

У статті висвітлено специфіку й проблеми організації самостійної роботи студентів засобами інформаційних технологій навчання з урахуванням сучасних вимог та умов суспільства. Вивчаються умови та методи ефективної організації самостійної роботи студентів як цілісної системи освітнього середовища.

Ключові слова: самостійна робота, інформаційні технології.

Постановка проблеми в загальному вигляді... На даному етапі розвитку вищої школи необхідною умовою оптимізації навчального процесу стає розширення арсеналу традиційних методичних засобів та прийомів удосконалення професійної освіти під час вивчення іноземних мов. Постає питання про необхідність вдосконалення методів та форм організації самостійної роботи з іноземної мови з урахуванням цілей і змісту професійної підготовки студентів, поєднання традиційних методів